

ЗМІСТ

ВСТУП	11
--------------------	-----------

ЧАСТИНА 1 **ЕКОНОМІЧНІ КЛАСТЕРИ ЯК ФОРМА** **СТІЙКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИРОБНИЦТВА В РЕГІОНІ**

РОЗДІЛ 1. Методологічні основи дослідження конкурентоспроможності регіонів у нових умовах господарювання	19
1.1. Тенденції посилення конкурентних позицій регіонів.	19
1.2. Конкуренція і економічний простір.	27
1.3. Напрями досліджень конкурентних позицій регіону.	32
1.4. Інструменти управління конкурентним розвитком регіонів.	37
РОЗДІЛ 2. Економічні кластери як нова форма організації виробництва в регіоні	45
2.1. Передумови виникнення кластерної концепції регіонального розвитку.	45
2.2. Аналіз сучасних концепцій кластерної теорії.	47
2.3. Основні ознаки економічних кластерів.	53
2.4. Типологія кластерів.	56
2.5. Аналіз передумов утворення кластерів у регіонах Українського Причорномор'я.	61
РОЗДІЛ 3. Роль держави в переході до інноваційно-інвестиційної моделі економіки в регіонах Українського Причорномор'я	67
3.1. Передумови формування інноваційно-ефективної економіки регіону.	67
3.2. Формування промислових кластерів для забезпечення технологічної конкуренції підприємств у регіонах.	81
3.3. Державні цільові програми як інструмент науково-технологічної політики в регіонах.	87

ЧАСТИНА 2 **ПІДВИЩЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ** **НА ОСНОВІ КЛАСТЕРНОГО ПІДХОДУ**

РОЗДІЛ 4. Регіональна економічна політика в системі державної влади	90
4.1. Функції держави в регулюванні розвитку економіки.	90
4.2. Регіональна економічна політика в сучасних умовах.	102

РОЗДІЛ 5. Інструменти регіональної економічної політики.	117
5.1. Засоби і форми реалізації регіональної економічної політики.	117
5.2. Форми регіональної економічної політики: екзогенний і ендегенний розвиток.	125
РОЗДІЛ 6. Інноваційно-інвестиційний розвиток конкурентоспроможності регіонів і країн.	142
6.1. Інноваційно-інвестиційний розвиток – основа зростання конкурентоспроможності регіону.	142
6.2. Економічний кластер як сучасна форма територіально-виробничої організації.	148
6.3. Кластерна політика в зарубіжних країнах.	153
6.4. Кластерний підхід – новий інструмент регіональної політики в Українському Причорномор’ї.	158
6.5. Нові умови і структури регіональної політики розвитку підприємництва і промисловості в Одеській області (на прикладі мегакластера «Фрумушика-Нова»).	165
РОЗДІЛ 7. Політика розвитку регіонального машинобудівного комплексу на основі кластерного підходу.	180
7.1. Необхідність розробки промислової політики в регіоні.	180
7.2. Моделі промислової політики.	188
7.3. Принципи політики розвитку конкурентоспроможного ринку.	202
7.4. Механізм забезпечення ефективності регіональної промислової політики.	207
7.5. Інструменти підтримки розвитку машинобудування.	216
7.6. Інститути промислового розвитку в Українському Причорномор’ї.	224
7.7. Розвиток інтеграційних процесів в українському машинобудуванні.	234
7.7.1. Сучасний стан українського машинобудування.	235
7.7.2. ПФГ у машинобудуванні: практика функціонування.	238
7.7.3. Форми інтеграції машинобудівних підприємств.	240
7.7.4. Кластерний підхід у розвитку регіонального машинобудування.	245
7.8. Інтеграційний процес у машинобудуванні Одеської області.	248
7.9. Внутрішньорегіональна кооперація машинобудування Одеської області.	254
7.10. Тенденції змін в українському машинобудуванні.	267

РОЗДІЛ 8. Кластеризація транскордонного співробітництва в контексті євроінтеграції України.	274
8.1. Роль Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво в євроінтеграційній стратегії України.	274
8.2. Транскордонний регіоналізм і транскордонний ринок.	280
8.3. Єврорегіони як форма транскордонного співробітництва.	287
8.4. Організаційно-економічний механізм активізації програм транскордонного співробітництва.	294
8.5. Одеський регіон і Дунайська стратегія.	300
8.6. Проблеми та пріоритети розвитку єврорегіону «Нижній Дунай» у процесі розширення Європейського союзу.	305
ВИСНОВКИ.	317
ДОДАТКИ.	329
Додаток А Територіально-виробничі комплекси радянського періоду – предтеча сучасних економічних кластерів (Братсько-Усть-Ілімський ТВК).	330
Додаток Б Хронологія і характеристика технологічних укладів.	339
Додаток В Інструментальні структури технологічних укладів.	340
Додаток Г Виноробний кластер Одеської області.	341
Додаток Д Місце України у світовій економіці.	344
Додаток Е Стратегія розвитку транскордонного агро-еколого-рекреаційного мегакластера «Фрумушика-Нова».	346
Додаток Ж Регіональна програма розвитку агропромислового комплексу Одеської області «Аграрна Одещина» на 2019–2023 рр.	356
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.	363

Кластерна економіка – одна з найбільш поширених форм реалізації державної економічної політики – виникла у світі відносно недавно: у середині 1990-х рр., завдяки роботам М. Портера з вивчення конкурентоспроможності країн і регіонів, яка досліджується в подальшому вченими і науковцями в США, Великобританії, країнах Скандинавії і багатьма країнами, що розвиваються.

На відміну від традиційної промислової політики, де в якості об'єкта обирається певна галузь економіки або кілька великих компаній, кластерна політика проводиться по відношенню до груп в основному малих і середніх підприємств з суміжних підгалузей економіки, пов'язаних один з одним товарно-виробничими та інформаційними потоками і часто географічно сконцентрованих у просторі. Таким чином, у кластерній економіці поєднуються міжгалузевий і територіальний підходи.

Кластери – локалізовані на певній території міжгалузеві утворення, що включають весь ланцюжок взаємопов'язаних видів діяльності від виробництва до кінцевого продукту і сфери послуг. У сучасній економіці, для якої характерні розгалужені мережі підприємств, що працюють у кооперації одне з одним, такі утворення дають синергетичний і мультиплікативний ефекти. Кластерні мезоекономічні системи можуть скласти новий вектор якості економічного зростання в промислово розвинених українських регіонах з високою концентрацією обробних виробництв. Як показує досвід розвинених країн, саме в рамках кластерів найбільш ефективно вирішуються завдання, які пов'язані із забезпеченням конкурентоспроможності підприємств. Наприклад, такі, як проведення НДДКР зі створення нових технологічних платформ та їхнє виробниче освоєння. Кластерний підхід докорінно змінює зміст регіональної промислової політики, оскільки зусилля органів влади спрямовуються не на підтримку окремих підприємств і галузей, а на розвиток системи взаємовідносин між суб'єктами економіки та державними інститутами. У практичному плані такий підхід важливий, у першу чергу, тим, хто дає можливість сформувати і реалізувати великі міжгалузеві й міжрегіональні інвестиційні та інноваційні проекти національного значення.

Завдяки дослідженням А. Маршалла, ще в кінці XIX ст., а також ряду італійських вчених в 1970–1980-х рр., були виявлені промислові райони (італійські округи), в яких малі і середні підприємства працювали не менш ефективно, ніж великі компанії. Це стало можливим через використання підприємствами, в таких промислових районах так званої «зовнішньої економії», на масштабі виробництва за рахунок формування спільного ринку кваліфікованої робочої сили, локального поділу праці між компаніями й швидкої дифузії нововведень. Пізніше, у 1990–2000-х рр., схожі промислові райони були виділені в інших розвинених країнах та об'єднані популярним терміном «кластер».

В основі теорії кластерного механізму знаходиться поняття «кластер» (від англ. cluster – гроно, букет, блок, пакет, або група, скупчення, наприклад людей, предметів). Термін «кластер» має багато тлумачень в українській мові, але характерною ознакою його сутності є об'єднання окремих елементів (складових часток) у єдине ціле для виконання певної функції або реалізації мети.

Кластер в економічній літературі визначається як індустріальний комплекс, сформований на базі територіальної концентрації мереж спеціалізованих постачальників, основних виробників і споживачів, пов'язаних технологічним ланцюгом.

Кластери являють собою територіально-виробничі добровільні об'єднання підприємств, що тісно співпрацюють із науковими установами та органами місцевої влади з метою підвищення конкурентоспроможності власної продукції та економічного зростання регіону.

Останнє десятиліття XX ст. – початок XXI ст. характеризується активізацією процесів інтернаціоналізації, глобалізації та інтеграції.

Інтернаціоналізація, яка пов'язана з міжнародною торгівлею, стала динамічнішою завдяки розвитку і комерціалізації мережевих структур, в основному у вигляді пов'язано-диверсифікованих структур.

Глобалізація поширює інтернаціоналізацію і на сферу виробництва, припускаючи організацію транснаціональних ланцюжків створення доданої вартості. Фундаментом глобалізації є створення загальносвітових комунікативних систем, що забезпечують мережеву логістику й стандартизацію якості в масштабі реального часу.

Інтеграція – інституціонально підготовлений системний процес об'єднання господарських блоків на мега-, макро- і мезорівнях. На макро- і мезорівнях інтеграція здійснюється шляхом формування в економіці країни та її регіонах господарських блоків-кластерів, що включають підприємства, фірми і організації, які пов'язані випуском кінцевої продукції і географічним положенням.

Кластеризацією вже охоплено багато економік провідних країн, вона виступає як новий вектор розвитку. Кластерна економіка – це не нова економіка, а новий спосіб організації економічної політики в країні по відношенню до нових об'єктів економіки – просторових та позапросторових мезоекономічних систем (кластерів).

Характерними рисами успішної діяльності кластерів є наступні:

- взаємозв'язки між підприємствами, які роблять учасників сильнішими в порівнянні з тими підприємствами, що працюють поодиночі;
- кооперація та співпраця, які є стимулами до пошуку нових, більш досконалих заходів роботи, орієнтація на інновації, залучення внутрішніх та зовнішніх інвестицій;
- орієнтація на потреби ринку, які є головним фактором визначення загальної стратегії підприємств та забезпечення відповідності стратегії кожного окремого виробництва загальній стратегії розвитку регіону.

Кластери особливо ефективними можуть виявитися для вітчизняних підприємств під час виходу країни з економічної кризи. Упровадження концепції кластеризації можливо на будь-якій території та в будь-якому сегменті національної економіки.

Сучасна економіка здебільшого функціонує за принципом економічної кластеризації. Суб'єкти кластерних утворень забезпечують диверсифікованість виробництва, підвищення конкурентоспроможності, інноваційну спрямованість та стимулюють розвиток регіонів і територій.

На жаль, в Україні, незважаючи на величезний науково-технологічний потенціал (особливо в регіональному вимірі), яскраво помітних інноваційних змін (особливо в промисловому комплексі) не відбувається через брак відповідного організаційного ресурсу. У повній мірі зазначене стосується й упровадження в практику кластерної політики розвитку економіки регіонів. Детальне ознайомлення з проблематикою зазначеного напрямку дозволяє сформулювати таку постановку проблеми: запуск кластерного механізму економічного зростання на інноваційній основі вимагає серйозного організаційного проектування.

Саме це визначило мету представленого монографічного дослідження: відображення накопиченого досвіду та експертних прогностичних оцінок щодо можливостей запровадження кластерної політики в розвитку територіально-виробничих потужностей в Українському Причорномор'ї.

Публікація цієї монографії продовжує роботу, яку розпочато в першому виданні монографії [70] з аналогічною назвою. За минулі роки автори робили спробу проведення більш глибоких досліджень з кластерної тематики [28; 75–83; 86; 96; 126; 142; 174]. І в підсумку було звернуто увагу на розробку науково обґрунтованої кластерної політики в регіонах/державі.

З огляду на існування багатьох відмінностей між типами кластерів і кластерними ініціативами деякими дослідниками було запропоновано не стандартизувати кластерну політику, а, навпаки, «підганяти» її під конкретні кластери. Разом з тим ряд експертів відзначає, що існує небезпека використання терміна «кластер» просто як модного бренду для залучення уваги до певного регіону, хоча насправді ніякого кластера в реальності не існує. І в разі відсутності розуміння цілей проведення кластерної політики такі ініціативи можуть призвести тільки до марної втрати коштів. Наприклад, існує небезпека копіювання одних і тих же методик проведення кластерної політики в усіх регіонах однієї держави або стимулювання розвитку підприємств з одних і тих же галузей (найбільш яскравий приклад – біотехнології), що призведе до небажаної міжрегіональної конкуренції замість взаємодоповнюючої співпраці.

Проблема державного регулювання регіонального розвитку в даний час актуальна у всіх країнах світу: як великих за площею і чисельністю населення, так і малих. Розвиток інформаційних технологій і підвищення значущості науково-технологічного прогресу в розвитку людства, вступ світу

в період глобалізації економіки супроводжується зростанням регіональних відмінностей в умовах життя і підприємництва населення планети.

Коли уряди не можуть знайти способи вирішення проблем суспільства, супроводжуваних зростанням регіональної диференціації політичних, економічних, соціальних та інших умов життя населення, виникає криза влади, внаслідок якої можливий розпад єдиної держави. Щоб не допустити надмірної регіональної диференціації в соціально-економічному розвитку в XX ст., уряди окремих країн стали проводити сильну регіональну економічну політику. Регіональна політика займає центральне місце в діяльності наднаціональних урядів при утворенні союзу держав.

Дана робота – «Кластерна форма територіально-виробничої організації» складається з двох частин: частина 1 – Економічні кластери як нова форма організації виробництва в регіоні, частина 2 – Підвищення регіональної конкурентоспроможності на основі кластерного підходу.

Насамперед були сформульовані особливості використання методології стратегічного планування щодо регіонів України в Українському Причорномор'ї, визначені механізми реалізації та інституційні умови стратегії соціально-економічного розвитку півдня України.

Були розглянуті теоретичні передумови кластерної концепції, проведено аналіз передумов створення кластерів в регіонах Українського Причорномор'я. Викладено кластерний підхід, який в нових умовах стає головним механізмом реалізації нової промислової політики в Україні.

Також було проаналізовано радянський досвід організації та управління територіально-виробничими комплексами в економіці СРСР, що, на думку авторів, може бути серйозною підставою при формуванні кластерних форм територіально-виробничої організації економіки.

У постіндустріальній економіці на практиці важко формально визначити галузь через суму підприємств, які виробляють однорідну продукцію, оскільки в сучасних ринкових умовах основна діяльність виробничих структур у більшості випадків розмита побічними або супутніми видами виробництва товарів і послуг, внаслідок чого класифікація галузі за складом однорідних підприємств починає носити все більш умовний характер. У той же час в індустріально розвинених країнах владні структури різних рівнів постійно оперують такими поняттями як: базові галузі, передові галузі, молоді галузі промисловості, міжгалузеві зв'язки та ін.

До теперішнього часу в Україні та її регіонах склалися вихідні умови відродження вітчизняного комплексу обробної промисловості, який повинен представлятися галузевою спрямованістю в принципово іншій, ніж раніше, системі її консолідації й функціонування.

У конкурентному ринковому середовищі діють два визначальні чинники: економіка продукту (товару або послуги) і економіка підприємства. З багатьох причин в останні десятиліття конкуренція, що диктує необхідність зниження витрат виробництва одночасно, як і у виробництві продукту (у межах

мети виробництва), так і в системі виконавчого механізму (безпосередньо у виробничій структурі), призводить до того, що чимало найбільших підприємств стають багатопрофільними. Галузева спрямованість у цих умовах проявляється вже не у формі вузької спеціалізації підприємства на певному продукті, як раніше, а в конкурентній боротьбі багатопрофільних підприємств на галузевих ринках, аналіз функціонування яких в даний час набуває все більшого значення як в аспекті виробництва того чи іншого товару, так і в характері дій виробничих структур-виробників того чи іншого продукту, який представлено на галузевих ринках. У такому конкурентному середовищі виникає поділ ринку на однорідні групи споживачів, сегментація їхніх інтересів і, відповідно, сегментація ринку. Все це, ускладнюючи процеси економічного аналізу, не знижує актуальності, а тільки трохи ускладнює процеси галузевого аналізу та розвитку.

В обстановці глобалізації виробничої діяльності кожна індустріально розвинена країна формує і проводить державну економічну політику, складовою частиною якої є промислова політика, яка спрямована на розвиток певних галузей.

З початку ХХІ ст. довгостроковою стратегією України поступово повинен ставати експорт продукції високого ступеня переробки, у першу чергу, машинотехнічних виробів. Її реалізація неможлива без активного освоєння в регіонах більш ефективних форм співпраці, таких як виробнича і науково-технічна кооперація, спільні розробки і реалізація інноваційних проектів. Збільшення інноваційної активності машинобудівних підприємств – необхідна умова зростання їхньої ефективності та підвищення конкурентоспроможності їхньої продукції.

У машинобудуванні, яке за роки ринкових реформ значною мірою втратило свої позиції, основним завданням сьогодні стає диверсифікація виробництва, підвищення якості продукції відповідно до світових стандартів. Українське машинобудування поки зберігає свою життєздатність. Однак щоб подолати довгострокові негативні тенденції і успішно конкурувати із закордонною технікою в майбутньому, українські машинобудівники потребують активної промислової політики.

Розширення Європейського Союзу в контексті трансформації структурних пріоритетів і глобалізації світової економіки викликає необхідність пошуку підходів до адаптації транскордонних регіонів до нових викликів, перш за все в плані зростання їхньої конкурентоспроможності.

Зі зміною вектора економічної інтеграції європейських держав у зовнішній політиці України відбулися істотні зміни, які вимагають розробки економічної стратегії в регіональному аспекті. Як країна, що межує з ЄС, Україна має як перспективи, так і відповідальність за розвиток транскордонних відносин з метою виконання завдань, визначених Угодою про партнерство і співробітництво ЄС – Україна, що передбачає активізацію економічного зростання прикордонних регіонів.

За умов дії глобальних загроз, фактором економічної безпеки виступає не стільки динаміка обсягу виробництва і наявність природних ресурсів, скільки територіальна концентрація економічної діяльності, що відповідає глобальним викликам.

Під конкурентоспроможністю території слід розуміти її здатність досягати зростання продуктивності праці та ефективно використовувати всі види капіталу (природний, виробничий, фінансовий, людський) для входу до глобального ринку, стаючи каталізатором у системі товарних, фінансових та науково-технологічних обмінів. Сьогодні світовий порядок окреслюється навколо великих силових полюсів. ЄС, з його зростаючою економічною значимістю, стає таким полюсом, що вимагає розробки та реалізації моделі взаємовідносин периферійних регіонів різних країн, яка відповідала б принципам регіональної політики самого ЄС, сприяла становленню нових форм співробітництва у форматі «регіон – регіон». Загострення проблем глобальної нестабільності на початку XXI ст. викликає необхідність розвитку поряд з євро регіонами нових форм транскордонної кооперації: транскордонні кластери, транскордонні промислові зони, транскордонні партнерства, транскордонні інноваційні проекти тощо.

Для України інтеграція в ЄС розглядається поки як довгострокова мета, для реалізації якої необхідно домогтися реальних успіхів у соціально-економічному розвитку і створенні конкурентоспроможної економіки. А для цього необхідно, перш за все, трансформувати галузеві структурні пріоритети економіки. За умов посилення процесів глобалізації Україна, будучи учасницею міжнародного поділу праці, втягується в галузеві структурно-технологічні зрушення, що відбуваються у світовій економіці. Ідеї Вашингтонського консенсусу, що визначили якісні трансформації в країнах пострадянського простору, пов'язані з глобалізацією світової економіки, у першу чергу, через лібералізацію зовнішньоекономічних зв'язків та посилення процесів відкритості економік.

Актуальність теми нашого дослідження обумовлена важливою роллю транскордонної кооперації у підвищенні конкурентоспроможності периферійних прикордонних регіонів, зменшення просторової диференціації між прикордонними і внутрішніми субрегіонами, з одного боку, і слабкою розробленістю теоретичних й методичних аспектів вивчення механізмів транскордонного співробітництва, з другого. У роботах вітчизняних вчених О. Амоши, П. Біленького, Б. Буркинського, М. Войнаренка, А. Гальчинського, В. Геєця, В. Дергачова, В. Дубницького, В. Кравціва, В. Ляшенка, Ю. Макогона, Н. Мікули, С. Соколенка, Л. Федулової, С. Філіппової та ін. процеси глобалізації пов'язані з інформаційною революцією 1990-х рр., яка стала результатом переходу економіки до нового технологічного укладу, відмінною рисою якого є нові структурні пріоритети, які формують вектор світового структурного розвитку в світлі якісних змін, що сталися й розглядаються як своєрідний сигнал для економіки України у виборі оптимальної стратегії економічного зростання.

В умовах постіндустріального суспільства транскордонна виробнича кооперація виступає економічним інструментом підвищення конкурентоспроможності євро регіонів, який функціонує водночас із науково-технологічним прогресом і впровадженням інноваційних технологій нового технологічного укладу.

Саме конкурентоспроможність транскордонних регіонів виступає важливою умовою інтеграції України до глобального ринку, а євро регіони, за умов глобалізації, активізують свій розвиток.

Сучасні тенденції економічного розвитку, які відображаються в державній політиці України в області науково-технологічного прогресу, свідчать про формування нового, шостого технологічного укладу, ядром якого стануть нанотехнології, біотехнології, інформаційно-телекомунікаційні технології. У процесі заміни старих укладів новими відбувається зміна форм економічних виробничих відносин, тобто форм поєднання чинників виробництва. З'являються нові виробництва й економічні відносини, що опосередковують їх.

Світовий досвід розвинених країн свідчить як про ефективність, так і про неминучу закономірність виникнення транскордонних кластерних систем, які за умов глобалізації стають центрами інноваційного зростання, а отже, зонами безпеки. Сьогодні, на наш погляд, гостро стоїть завдання розробки єдиних механізмів їхнього створення та розвитку. Тому для реалізації вектора модернізації регіональної економіки на базі транскордонної кластеризації необхідна розробка нової стратегії, що включає детальний механізм формування й державної підтримки кластерних об'єднань по обидва боки кордону відповідно до сучасних умов України.

Запропонована публікація підсумовує окремі результати виконання таких НДР: «Конкурентна розвідка в безпекоорієнтованому управлінні інноваційно-інвестиційним розвитком підприємств стратегічного значення для національної економіки і безпеки держави» (ДР № 0119U002005), «Створення комплексу маркетингу інновацій на регіональному рівні» (ДР № 0119U000417), «Організаційне проектування інтеграційних бізнес-структур у національній економіці» (ДР № 0118U007238), «Перспективи транскордонної кооперації євро регіону «Нижній Дунай» у процесі розширення Європейського союзу: кластерна стратегія» (ДР № 0110U003037), «Формування конкурентоспроможної економіки регіону Українського Причорномор'я із урахуванням екзогенних та ендегенних факторів інноваційного розвитку» (ДР № 0109U005904).

У даному дослідженні зроблена спроба вивчити можливості кластероутворення в регіонах Українського Причорномор'я. Дослідження ґрунтуються на вивченні бізнес-середовища, наявності в регіонах успішних виробництв, диверсифікованості виробничої структури, розвитку інфраструктурного забезпечення бізнесу в широкому розумінні, аналізу взаємодії між членами потенційного кластера, інноваційності виробництва та ін.

Автори висловлюють глибоку шану всім тим, хто підтримав роботу, хто взяв участь у творчих дискусіях, рецензуванні, підготовці та виданні цієї монографії.

Окрема подяка за комп'ютерне оформлення даної публікації к.е.н., доценту ОНПУ Кандеєвій В.В., яка в тому числі представила для публікації п. 6.3. Також автори вдячні асп. Граматік Г.П. за підготовку п. 3.3, асп. Бондаренко О.В. за п. 8.3.

Робота, що висвітлює погляд авторів на досліджувану проблему, не претендує на абсолютну завершеність запропонованих підходів, думок, рішень, висновків. Присутність дискусійних та спірних моментів у монографії є заурою подальших творчих пошуків для авторського колективу та зацікавленого читача.

ЧАСТИНА 1

ЕКОНОМІЧНІ КЛАСТЕРИ ЯК ФОРМА СТІЙКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИРОБНИЦТВА В РЕГІОНІ

РОЗДІЛ 1. МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ РЕГІОНІВ У НОВИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

1.1. Тенденції посилення конкурентних позицій регіонів

Серед багатьох загроз для соціальної стабільності та економічного зростання країни все частіше відзначають диференціацію, що посилилась на рівні соціально-економічного розвитку регіонів і міст України. Ключовим напрямком виходу з положення, що склалося, може стати підвищення конкурентоспроможності та активізація економічного розвитку регіонів України та їхніх муніципальних утворень і на цій основі вирішення завдань соціально-економічного розвитку регіонів.

У зв'язку з цим необхідна розробка теоретичних і методичних підходів до створення економічних і організаційних умов, які забезпечують посилення конкурентних позицій та залучення інвестицій у райони та міста регіонів України. Ця проблема є ключовою для вирішення багатьох життєво важливих завдань, що вимагають особливої уваги: становлення та розвиток системи місцевого самоврядування; громадсько прийнятна реалізація системи соціальних реформ; підвищення рівня соціально-економічного розвитку міст і районів; скорочення значного розриву в рівні життя населення, що проживає в різних районах. Розробка даної проблеми покликана внести вклад у розвиток теорії і практики управління просторовим розвитком регіонів України.

Методологічною основою дослідження є теорія регіонального відтворення і загальна концепція соціально-економічного розвитку держави, яка передбачає необхідність зростання ВВП за рахунок активізації розвитку економіки. Проблема посилення конкурентних позицій регіонів і муніципальних утворень з метою їхнього економічного розвитку пов'язана з необхідністю вдосконалення політики залучення інвесторів на територію міст і районів регіонів України. Ця необхідність визначається наступними обставинами:

- власний економічний потенціал більшості регіонів України, а тим більше муніципальних утворень, характеризується інвестиційною непривабливістю через нерозвинену інфраструктуру, застарілі виробничі фонди, відсутність висококваліфікованих кадрів та ін.;